

TBMM
YEŞİLLER VE SOL GELECEK PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 2466
Tarih : 18.10.2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İnsan Hakları Savunucularının Tanınması ve Korunması Kanunu Teklifi gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Ceylan AKÇA ÇUPOLO
Diyarbakır Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Adalet
Esas Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme
Tarih: 20-10-2023	Esas No: 2/1691

1306161

TBM	
GENERAL PRAK	
No:	1306161

GEREKÇE

Bireylerin doğuştan gelen onurunu, özgürlüğünü ve eşitliğini koruyup destekleyen ‘insan hakları’; adil toplumlar için ahlaki ve yasal bir çerçeve görevi görerek hükümetlerin, kurumların veya diğer bireylerin müdahaleleri olmadan bireylerin yaşamı sürdürme özgürlüğüne sahip olunmasını sağlar. Salt hakların varlığı değil yanı sıra bu hakların icrası esnasında, uluslararası standartlara ve yasalara uygunluk arayışı da demokratik ve adil toplumların işleyişine katkıda bulunur.

İnsan hakları savunuculuğu; hükümetleri ve kurumları eylemlerinden sorumlu tutarken insan haklarını geliştirmesi, hesap verebilirlik ve şeffaflığın tesis edilmesi, adalete erişimin sağlanması, ifade özgürlüğünün desteklenmesi gibi sayısız işlevle bu sürece katılır. Tam da bu sebeplerle dolaylı denetim mekanizması işlevi gören hak savunucularını ve amaçlarıyla ilişkili faaliyetlerini/kurumlarını; hükümetlerin zor, yeğin bir baskı ve kimi durumlarda şiddetle bastırdıkları ise bilinen bir gerçektir.

Türkiye’de insan hakları savunucularına yönelik yaşanagelen ve son yıllarda giderek artarak sistematikleşen baskılar, Türkiye İnsan Hakları Vakfının (TİHV) 20 Eylül 2023 tarihinde yayınladığı “Türkiye’de İnsan Hakları Savunucularının 2022 Yılında Karşılaştığı Baskı, Engel ve Zorluklar Raporu”nda şu ifadelerle görünür olmuştur; “Aralarında Göç İzleme Derneği, Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası, Türk Tabipleri Birliği, Rosa Kadın Derneği, İnsan Hakları Derneği, Özgürlük için Hukukçular Derneği, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği, Diyarbakır Barosu ve İzmir Barosu’nun da olduğu en az 22 sivil toplum kurumu (16 dernek, 5 meslek örgütü ve 1 vakıf) yöneticileri, çalışanları ve/veya üyeleri hakkında başlatılan soruşturma ve kovuşturmalar kapsamında bu dönemde doğrudan ya da dolaylı olarak yargısal tacize maruz bırakıldılar. 1 Ocak 2022 ile 31 Aralık 2022 tarihleri arasında hak savunuculuğu faaliyetleri nedeniyle toplamda 4819 kişi yargısal taciz, idari taciz, fiziksel şiddet, tehdit, hedef gösterme ve misilleme müdahalelerinden en az biri veya birkaçına maruz bırakılmıştır. Aynı dönem içerisinde 16 dernek, 5 meslek örgütü ve 1 vakıf da insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle doğrudan ya da dolaylı olarak hedef alınmış, yargısal ve idari tacize maruz bırakılmıştır. 34 farklı şehirde toplamda 311 etkinlik barışçıl toplantı, gösteri ve yürüyüşün yapılması engellenmiştir.”

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Savunucularının Durumu Özel Raportörü görev gücü, 1998 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Hak ve Sorumluluklarına İlişkin Bildirge (BM İHS Bildirgesi), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu’nun (AGİT - ODIHR) oluşturduğu Avrupa Birliği İnsan Hakları Savunucularına İlişkin Kılavuz İlkeler bu risklerin yarattığı belge ve kurumlar olarak çeyrek yüzyıl önce uluslararası kamuoyunun gündemine girmişken Türkiye’deki bu sistematik basıncı ortadan kaldıracak yasal dayanak oluşturmak bir zorunluluk halini almıştır.

İnsan hakları savunucularının korunması konusunda uluslararası bildirge ve kılavuz ilkelerin tam ve etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamak, Devlet’in insan hakları savunucularını korumadaki sorumluluğunun ana hatlarını çizmek amaçlarıyla International Service for Human

Rights (ISHR)’ın 2016 yılında hazırlayıp dünya kamuoyuna sunduğu *model kanun* uyarlanarak söz konusu “İnsan Hakları Savunucularının Tanınması ve Korunması Kanunu Teklifi” hazırlanmıştır.

İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARININ TANINMASI VE KORUNMASI

KANUNU TEKLİFİ

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; uluslararası bildirge ve ilkeler ışığında insan hakları savunucularının tanınması ve korunmasına ilişkin esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanun, cinsiyet, ırk, renk, dil, din veya inanç, siyasi ya da diğer konulardaki görüş, ulusal, etnik veya sosyal köken, uyruk, yaş, ekonomik durum, mülkiyet durumu, medeni durum, doğum, engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet özellikleri gibi durumlar bakımından hiçbir ayırım yapılmaksızın, Türkiye toprakları ve yargı çevresinde bulunan tüm insan hakları savunucuları için geçerlidir

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- a) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,
- b) Birim: İnsan Hakları Savunucularının Korunması Birimini
- c) Fon: İnsan Haklarını Savunucularının Korunması Fonunu
- ç) İnsan hakları savunucusu: Bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, yerel, ulusal, bölgesel veya uluslararası düzeyde insan haklarını ve temel özgürlükleri geliştiren, koruyan veya bunların korunması ve gerçekleştirilmesi için hareket eden ya da çaba gösteren kişiyi,
- d) Kurum: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunu, ifade eder.

İnsan hakları savunucularının hak ve sorumlulukları

MADDE 3- (1) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve gerçekleştirilmesi için çaba gösterme ve bunları geliştirme hakkına sahiptir.

(2) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması ve gerçekleştirilmesinin teşvik edilmesi ve bunun için çaba gösterilmesi amacıyla resmi ya da gayri resmi, kayıtlı veya kayıtsız gruplar, dernekler ve sivil toplum kuruluşları kurma, bunlara üye olma ve katılma hakkına sahiptir.

(3) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması ve gerçekleştirilmesinin desteklenmesi ve bunun için çaba gösterilmesi amacıyla hükümete ait, devletlerarası veya özel kaynaklar ile bağışlar da dahil olmak üzere yerel ve uluslararası kaynakları talep etme, alma ve faydalanma hakkına sahiptir.

(4) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte,

a) Bu hak ve özgürlüklerin yasama, yargı ve idari sistemlerde nasıl yürürlüğe konulduğuna ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere, tüm insan hakları ve temel özgürlükler hakkında bilgi edinme, arama, erişme, elde etme ve tutma,

b) İnsan haklarını veya temel özgürlükleri kullanmak veya korumak veya kullanılmasına veya korunmasına yardımcı olmak için gerekli olabilecek bilgileri ticari kuruluşlardan erişmeye çalışma, elde etme ve tutma,1

c) Tüm insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin görüş, bilgi ve bilgileri serbestçe yayınlama, aktarma veya başkalarına yayma,

ç) Kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla tüm insan hakları ve temel özgürlüklerin hukukta ve uygulamada gözetilmesi konusunda çalışma, tartışma ile görüş oluşturma ve görüşlere katılma, hakkına sahiptir. Bu hak sözlü, yazılı, basılı, sanat eseri şeklinde veya çevrimiçi ya da çevrimdışı herhangi bir medya aracılığıyla kullanılabilir.

(5) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili yeni fikir ve ilkeler geliştirme, tartışma ve bunların kabulünü savunma hakkına sahiptir.

(6) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili görevlere sahip yardımcı organlar, mekanizmalar veya uzmanlar da dahil olmak üzere sivil toplum, devlet ve devletlerarası kuruluşlarla ve diplomatik temsilciliklerle serbestçe iletişim kurma hakkına sahiptir.

(7) Geçerli uluslararası belgeler ve prosedürler uyarınca, herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, anlaşma organları ve özel prosedürler veya özel raportörler de dahil olmak üzere uluslararası ve bölgesel insan hakları organlarına ve mekanizmalarına engelsiz erişim ve bunlarla iletişim ve iş birliği yapma hakkına sahiptir.

(8) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili olarak kendi ülkesinin hükümetine ayrımcı olmayan bir temelde katılım da dahil olmak üzere kamu işlerinin yürütülmesine etkin bir şekilde katılma hakkına sahiptir. Bu hak;

a) Kamu işleri ile ilgili herhangi bir kamu otoritesine, kurum veya kuruluşa, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin işleyişinin iyileştirilmesine yönelik eleştiri veya önerilerde bulunma,

b) İnsan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili yasal veya düzenleyici değişiklikler konusunda herhangi bir kamu otoritesine tavsiyelerde bulunma,

c) Yaptığı işin insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesini, korunmasını ve gerçekleştirilmesini engelleyebilecek veya geciktirebilecek herhangi bir yönüne herhangi bir kamu otoritesinin dikkatini çekme,

ç) İnsan haklarının veya temel özgürlüklerin ihlalini içerebilecek veya buna katkıda bulunabilecek, özel veya kamusal herhangi bir aktörün eylem veya ihmaline herhangi bir kamu otoritesinin dikkatini çekme,

d) Bu fıkra da belirtilen hakların kullanılması kapsamında herhangi bir kamu makamına sunulan bir bilgiyi serbestçe yayınlama, aktarma veya başkalarına dağıtma haklarını da içermektedir.

(9) Herkes, tek başına veya başkalarıyla birlikte, kamu otoritelerinin ve özel aktörlerin keyfi veya hukuka aykırı müdahalelerinden uzak bir şekilde, yerel, ulusal, bölgesel veya uluslararası düzeyde, barışçıl bir şekilde buluşma veya toplanma ve insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili barışçıl faaliyetlere katılma hakkına sahiptir. Bu hak, kamuya açık veya özel bir yerde yürütülen gösteriler, protestolar, seminerler ve toplantılar da dahil olmak üzere insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili barışçıl faaliyetleri planlama, organize etme, katılma ve bunlara ilişkin bilgi yayma hakkını da kapsar.

(10) Herkes, bireysel olarak ve başkalarıyla birlikte, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeydekiler de dahil olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi, korunması ve kullanılmasıyla ilgili olarak başka bir kişi, grup, dernek, kuruluş veya kuruma yardım etme, onları temsil etme veya adına hareket etme hakkına sahiptir. Bu hak;

a) Kamu otoritelerinin insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlaline ilişkin politika ve eylemlerini dilekçe veya diğer uygun yollarla yerel adli, idari veya yasama makamlarına veya diğer yetkili makamlara şikâyet etme,

b) İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin savunulmasında profesyonel nitelikli hukuki yardım veya diğer ilgili tavsiye ve yardımları sunma ve sağlama,

c) Ulusal hukuka, insan haklarına ve temel özgürlüklere uygunluğu konusunda görüş oluşturmak amacıyla kamuya açık duruşmalara katılma,

ç) Yedinci fıkra da belirtilen türdeki irtibat ve bilgileri ibraz etme, haklarını da içermektedir.

(11) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, gizlilik hakkına sahiptir. Bu hak, bir insan hakları savunucusunun, şifreleme yolu da dahil olmak üzere mahremiyetini koruma ve hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak ailesine, evine, iş yerlerine, eşyalarına ve yazışmalarına keyfi ve yasa dışı izinsiz giriş ve müdahalelerden uzak olma hakkını içerir.

(12) Hiç kimse, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, insan hakları savunucusu olarak, statüsü, faaliyetleri veya çalışması nedeniyle veya bunlarla bağlantılı olarak hiçbir tür tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme veya misillemeye maruz bırakılamaz.

(13) Hiç kimse, bir insan hakları savunucusu olarak, statüsü, faaliyetleri veya çalışmasıyla bağlantılı olarak kamu yetkilileri veya özel aktörler tarafından hiçbir şekilde karalama, damgalama veya başka bir tacize maruz bırakılamaz.

(14) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, etkinliklerinde kültürel haklarını engellenmeden kullanma ve insan hakları savunucusu olarak çalışma ve kişiliğini özgür ve tam olarak geliştirme hakkına sahiptir. Bu hak, insan haklarını ve temel özgürlükleri ihlal eden geleneksel davranış biçimi ve uygulamalara meydan okuma ve bunları değiştirme hakkını da içerir.

(15) Herkes, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, bu Kanun kapsamındaki hak ve yükümlülüklerin ihlali durumunda, etkili bir çözüme ve tam tazminat hakkına sahiptir. Hakları ihlal edilen veya yükümlülüklerin ihlali nedeniyle olumsuz etkilenen herkes, bu tür etkili çözüm ve tam tazminat elde etmek için yetkili bir mahkemeye veya mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

(16) Bir insan hakları savunucusu, bu Kanun kapsamındaki haklarını kullanırken, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, yalnızca başkalarının insan hakları ve temel özgürlüklerinin gerektiği gibi tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak ve demokratik bir toplumda kamu düzeni ve genel refah gereklerini karşılamak amacıyla, uluslararası insan hakları yükümlülükleri ve standartlarına uygun olarak yasayla öngörülen makul, gerekli ve orantılı sınırlamalara tabi olacaktır.

(17) İnsan hakları savunucularının tanınması ve korunmasında ulusal veya uluslararası mevzuatta farklı hükümler bulunması halinde lehe olan hükümler uygulanacaktır.

(18) Herkesin, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve gerçekleştirilmesi için çaba gösterme ve geliştirme konusunda önemli bir rolü ve sorumluluğu vardır. Hiç kimse eylem veya ihmal yoluyla insan haklarının ve temel özgürlüklerin ihlaline veya demokratik toplumların, kurumların ve süreçlerin baltalanmasına katılamaz.

Kamu yetkililerinin yükümlülükleri

MADDE 4- (1) Kamu yetkilileri,

- a) 3'üncü maddede yer alan insan hakları ve temel özgürlüklerin etkili bir şekilde garanti ve güvence altına alınmasını,
- b) Tüm kanunlar, politikalar ve programların 3'üncü maddede yer alan haklarla tutarlı olmasını,
- c) İnsan hakları savunucularının kısıtlamalardan uzak, güvenli ve elverişli bir ortamda faaliyetlerini yürütebilmesi ve çalışabilmesini sağlamakla yükümlüdür.

(2) Kamu yetkilileri 3'üncü maddedeki hakların kullanılmasını kolaylaştırmak ve korumak için gerekli bütün tedbiri alır. Bu tedbirler,

- a) Bir kişinin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlere, yasaya uygun olarak, erişilmesine izin verme ve bunu kolaylaştırma,
- b) İnsan hakları savunucularının 3'üncü madde kapsamındaki haklarını kanuna uygun olarak kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları yerlere ve bilgilere erişimlerine izin verme ve kolaylaştırma,
- c) Türkiye topraklarında veya yargı yetkisine tabi olan yerlerde meydana gelmiş olabilecek insan hakları veya temel özgürlükler ihlalleri hakkında bilgi sağlama,
- ç) İnsan hakları savunucularının insan haklarını ve temel özgürlükleri geliştirme ve koruma kapasitelerini teşvik etmek, desteklemek ve geliştirmek için politika ve önlemler geliştirme ve uygulama,

d) İnsan hakları savunucularının rolünü, işlevini, faaliyetlerini ve çalışmalarını meşru ve önemli olarak tanıma ve kamuoyu önünde kabul etme yükümlülüklerini içermektedir.

(3) Kamu yetkilileri aşağıdakileri hem çevrimdışı hem de çevrimiçi olarak, serbestçe kullanıma sunmak ve erişilebilir hale getirmekle yükümlüdür.

- a) Uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleri
- b) Anayasa, kanunlar ve düzenlemeler
- c) Kamu otoritelerinin elinde bulunan insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili araştırma, çalışma, rapor, veri, arşiv ve diğer bilgi ve materyaller
- ç) Uluslararası ve bölgesel insan hakları kurum ve mekanizmalarına sunulan raporlar ve bilgiler
- d) Uluslararası ve bölgesel insan hakları kurum ve mekanizmalarının Türkiye'yi ele aldığı tutanak, rapor ve yazışmaları
- e) İnsan hakları ve temel özgürlükler alanında yetkili ulusal makamların kararlarına veya faaliyetlerine ilişkin belge ve bilgiler

f) 3'üncü madde kapsamındaki herhangi bir insan hakkının veya temel özgürlüğün güvence altına alınması veya kullanılmasının sağlanması veya bu tür bir hakkın ihlali durumunda telafiye erişim için gerekli olabilecek diğer tüm bilgiler

(4) Kamu yetkilileri, insan hakları savunucuları tarafından kullanılan kaynakların kimliklerini ifşa etmez veya bunların açıklanmasını zorunlu kılmaz. Ancak kamu yetkilileri hem ilgili kaynağın hem de ilgili insan hakları savunucusunun yazılı olarak rıza göstermesi durumunda veya bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından gerekli görülmesi halinde, insan hakları savunucuları tarafından kullanılan kaynakların kimliklerini uluslararası standartlara uygun olarak açıklayabilir.

(5) Kamusal veya özel bir aktör tarafından, bir kişiye karşı, onun statüsü, faaliyetleri veya insan hakları savunucusu olarak çalışması nedeniyle veya bunlarla bağlantılı olarak yapılan bir tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme veya misilleme eylemi suçtur ve yetkili

makam tarafından soruşturulur ve suçun ağırlığıyla orantılı olarak 24/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve uluslararası anlaşmalarda yer alan ilgili hükümlere göre cezalandırılır. Kamu yetkilileri, kamusal veya özel bir aktör tarafından yapılacak her türlü tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme veya misillemenin önlenmesi ve bunlara karşı koruma sağlanması için gerekli tüm önlemleri alır.

(6) Kamu yetkilileri, insan hakları savunucularının ailesine, evine, iş yerlerine, eşyalarına ve yazışmalarına hem çevrimdışı hem de çevrimiçi olarak keyfi veya yasa dışı saldırı ve müdahalelere karşı korunmalarını sağlamak için gerekli tüm önlemleri alacaklardır. Bu saldırı ve müdahaleler bir kişinin, rızası olmadan, herhangi bir kişinin meşru faaliyeti veya bir insan hakları savunucusu olarak çalışmasıyla bağlantılı her türlü gözetim, kayıt, arama ve el koymayı içerir.

(7) Bir insan hakları savunucusunun öldürüldüğüne, ortadan kaybolduğuna, işkenceye maruz kaldığına, kötü muameleye maruz kaldığına, keyfi olarak gözaltına alındığına, tehdit edildiğine veya 3 üncü maddede yer alan haklardan herhangi birinin, Türkiye topraklarında veya yargı yetkisine tabi olan yerlerde bulunan bir kamu yetkilisi veya özel kişi tarafından ihlal edildiğine inanmak için makul nedenler olduğunda, yetkili makam hızlı, kapsamlı, etkili, bağımsız ve tarafsız bir soruşturmanın gereken özen gösterilerek yürütülmesini sağlar ve ilgili mevzuat uyarınca yargılama başlatır. Buna göre açılacak bir soruşturmada aşağıdaki hususlar dikkate alınır.

a) İnsan hakları savunucusunun, insan hakları savunucusu olarak statüsü, faaliyeti veya çalışması dahil olmak üzere haklarının ihlaline yönelik bir saikin bulunup bulunmadığı,

b) İnsan hakları savunucularının haklarının daha önce ihlal edilip edilmediği veya benzer durumdaki insan hakları savunucularının haklarının sistematik olarak ihlal edilip edilmediği,

c) İhlali işleyen, yardım ve yataklık eden veya destekleyen birden fazla kişinin olup olmadığı.

Yetkili makam soruşturma sırasında Kurumun görüşünü alır ve mağdurun ailesi ile yakınlarını bilgilendirir. Soruşturmanın yürütülmesi için gerekli olan ilgili uluslararası veya bölgesel insan hakları organlarından veya mekanizmalarından yardım talep edebilir.

(8) Kamu yetkilileri, 3'üncü maddede yer alan hakların ihlali ve bu maddede yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda, etkili bir çözüm yolunun ve tam telafinin mümkün olması ve sağlanması için gerekli her türlü tedbiri alır.

(9) Kamu yetkilileri, tüm kamu kuruluşları bünyesinde bulunan kamu çalışanlarına insan hakları ve temel özgürlükler konusunda eğitim ve öğretimi teşvik etmek, kolaylaştırmak ve bunun için yeterli kaynak sağlamakla yükümlüdür. Bu eğitim ve öğretim programlarında bu Kanuna ve insan hakları savunucularının önemli ve meşru çalışmalarına ilişkin bilgiler yer alır.

(10) Kamu yetkilileri, 5 inci maddede belirlenen koruma ve acil koruma tedbirlerinin tam ve etkin bir şekilde uygulanması için gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlüdür.

(11) Kamu yetkilileri, statüsü, faaliyetleri veya insan hakları savunucusu olarak çalışması nedeniyle tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme veya misillemeye maruz kalan veya maruz kalabilecek yurtdışındaki bir insan hakları savunucusuna yardım sağlamak için ulusal ve uluslararası yükümlülüklerle ve standartlara uygun olarak, yetkileri dahilinde gerekli tüm adımları atmakla yükümlüdür. Bu yardımlar tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme ve

misillemenin niteliğine ve insan hakları savunucusunun uyruğuna göre aşağıdaki şekillerde olabilir.

a) İnsan hakları savunucusunu o ülkedeki diplomatik misyonda kabul etmek veya insan hakları savunucusunu evinde, iş yerlerinde ya da kişinin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlerde ziyaret etmek,

b) İnsan hakları savunucusu ile ilgili olarak kamuya açık veya gizli resmi beyanlarda bulunmak,

c) İnsan hakları savunucusunun dahil olduğu duruşmalara veya yasal işlemlere katılmak veya bunları gözlemlemek,

ç) İnsan hakları savunucusunun durumunu izlemek ve raporlamak,

d) Acil durum veya yedek seyahat belgelerini düzenlemek,

e) Tıbbi bakım sağlamak,

f) Yerel avukatların bilgilerini sağlamak,

g) Yerel tercümanların bilgilerini sağlamak,

h) İnsan hakları savunucularının aile üyeleriyle temas kurmak,

ı) İnsan hakları savunucusuna güvenli bir yere kadar eşlik edecek birini ayarlamak veya başka bir yere yerleşmesi için yardım etmek,

i) Finansal yardım sağlamak,

j) İnsan hakları savunucusunun güvenli bir yere seyahat etmesini sağlamak için acil durum fonu sağlamak.

İnsan hakları savunucularının korunması

MADDE 5- (1) Bakanlık, insan hakları savunucularının korunmasını koordine etme konusunda kendi bünyesinde İnsan Hakları Savunucularının Korunması Birimini kuracaktır. Birim, işlevlerini Kurum ve sivil toplumla yakın ve iş birliğine dayalı istişareler halinde yürütecektir. Birim aşağıdaki işlevleri yerine getirecektir.

a) Tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme ve misillemenin önlemesi ve insan hakları savunucularının bunlardan korunmasını sağlamak amacıyla çalışmalar yapmak,

b) Tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme ve misilleme eylemlerinin soruşturulmasına ve hesap verebilirliğine yardımcı olmak,

c) Tehdit, fiziksel şiddet, hedef gösterme ve misilleme eylemlerinin soruşturulması ve hesap verebilirliğinin sağlanması amacıyla kurumlar arası koordinasyonu kolaylaştırmak ve iş birliğini sağlamak,

ç) İnsan hakları savunucularının meşru ve önemli rolünü, işlevini, faaliyetlerini ve çalışmalarını teşvik etmek ve kamuya açık olarak kabul etmek.

(2) İşlevlerini yerine getirirken Birim;

a) Yurtiçindeki insan hakları savunucularının durumlarını, güvenliklerine yönelik riskler ve çalışmalarına olanak sağlayan güvenli ve kolaylaştırıcı bir ortamın önündeki yasal ve diğer engeller de dahil olmak üzere izler ve bunlara müdahale edebilir.

b) Bu Kanunun uygulanmasında insan hakları savunucularına danışabilir ve onlarla yakın ve iş birliği içinde çalışabilir.

c) Bu Kanunun uygulanmasını koordine edebilir.

ç) Toplumsal cinsiyete dayalı ve kolektif risk değerlendirmeleri yapmak da dahil olmak üzere, insan hakları savunucularının korunmasına yönelik özel ihtiyaçların belirlenmesi amacıyla ulusal, bölgesel veya yerel düzeylerde risk, hassasiyet veya çatışma değerlendirmeleri yürütebilir.

d) 4'üncü maddenin yedinci fıkrası kapsamındaki suçların kovuşturulması amacıyla soruşturmalara yardım edebilir ve bilgi verebilir.

e) Mevcut ve taslak mevzuatı izlemek ve mevzuatın insan hakları savunucularının durumu, faaliyetleri ve çalışmaları üzerindeki etkisi veya potansiyel etkisi hakkında bilgilendirme yapabilir ve gerektiğinde mevzuat değişikliği önerebilir.

f) Bu Kanun kapsamında insan hakları savunucularının haklarını güvence altına alacak ve koruyacak politika ve programların tasarlanması ve uygulanması konusunda tavsiyelerde bulunabilir.

g) İnsan hakları savunucularına yönelik ihlallerin temel nedenlerinin ele alınması da dahil olmak üzere, yurtiçindeki insan hakları savunucularının durumu hakkında yıllık raporlar izlemek ve hazırlamak ve çalışmaları için güvenli ve elverişli bir ortam oluşturmak ve karşılaştıkları riskleri azaltmak ve önlemek için alınacak uygun önlemler konusunda ilgili makamlara tavsiyelerde bulunabilir.

ğ) Kadın insan hakları savunucularının durumlarına ve korunma ihtiyaçlarına özel önem vererek, insan hakları savunucularının yaşamını, bütünlüğünü, özgürlüğünü, güvenliğini ve çalışmalarını güvence altına alacak önleme ve koruma önlemleri önerebilir ve uygulayabilir veya bunların uygulanmasını sağlayabilir.

h) Koruma tedbirlerine yönelik başvuruları alabilir ve değerlendirebilir ve diğer ilgili makamlarla koordineli olarak acil durum tedbirleri de dahil olmak üzere uygun koruma tedbirlerini uygulayabilir.

ı) İnsan hakları savunucularına yönelik koruma programları ve bunlara nasıl erişilebileceği ve birimin çalışmaları hakkında kamuoyuna bilgi verebilir.

i) Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunması Konusunda Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Hak ve Sorumluluğuna İlişkin BM Genel Kurul Bildirgesi ile insan hakları savunucularının hayati ve meşru rolü, işlevi ve çalışmaları hakkında yetkililere ve kamuoyuna bilgi verebilir.

j) Yurtiçindeki insan hakları savunucularının durumuna ilişkin raporlar ve bildirimler hazırlayıp ilgili uluslararası ve bölgesel insan hakları organlarına ve mekanizmalarına sunabilir.

(3) Birim, insan hakları savunucularına ilişkin toplanan kişisel verilerin gizliliğine saygı gösterir ve bunları korur. Birim, bağımsız uzmanlarla birlikte ve sivil toplumla istişarede bulunarak, kendi personeli ve birim tarafından alınan bilgilere erişimi olan diğer tüm yetkililer için zorunlu bilgi yönetimi ve dijital güvenlik politikaları geliştirir.

(4) Birim, bağımsız uzmanlarla birlikte ve sivil toplumla istişarede bulunarak bu Kanunun uygulanmasına ve birimin etkin işleyişine ilişkin periyodik incelemeler gerçekleştirir.

(5) Bakanlık, Birimin çalışmalarının tüm yönleriyle ilgili olarak insan hakları savunucuları ve diğer sivil toplum aktörleriyle istişarede bulunur.

İnsan hakları savunucularının korunmasının finansmanı

MADDE 6- (1) Bakanlık, Birimin işlevlerini yerine getirebilmesi ve yetkilerini tam ve etkili bir şekilde kullanabilmesi için yeterli mali kaynakları sağlar.

(2) Bu Kanunun amaçlarını gerçekleştirmek ve birinci fıkrada belirtilenlere ek mali kaynaklar elde etmek amacıyla, Bakanlık İnsan Hakları Savunucularının Korunması Fonunu kurar ve işletir.

(3) Fon kaynakları, münhasıran koruma ve önleme tedbirleri ile bu Kanun kapsamında yetkilendirilen diğerk tasarrufların uygulanması amacıyla kullanılır.

(4) Birimin görev, amaç ve çıkarlarıyla fiili veya görünürde bir uyumsuzluk olmamasıyla kaydıyla Birim aşağıdakileri Fona gelir olarak kabul edebilir.

a) Kamu veya özel sektörden sađlanan hibe ve krediler

b) Yerli ve yabancı kişi, grup, dernek, kurum ve kuruluşların katkıları

(5) Fon, Birim tarafından veya Birimin yetkilendireceği diğerk kuruluşlar tarafından kullanılabilir.

(6) Fon, tam şeffaflıkla yönetilir ve Fonun kullanımına ilişkin bir rapor Birimin yıllık raporu içinde yer alır.

(7) İnsan Hakları Savunucularının Korunması Fonunun idare ve temsili ile hizmet birimleri ve görevlerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Personele ilişkin hükümler

MADDE 7- (1) Bakanlık, Birimde çalıştırmak üzere, kendi merkez ve taşra teşkilatında bulunan personelden Birimin amaç, görev ve işlevlerine uygun gördüğü kişileri görevlendirebilir veya sözleşmeli personel istihdam edebilir. Personel görevlendirilmesine veya sözleşmeli olarak istihdam edilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

(2) Birimde çalışacak kişiler başlamadan önce bu Kanunun tam ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak üzere Bakanlıkça eğitime tabi tutulur. Bu eğitim, mağdurların ve insan hakları savunucularının, özellikle cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet özellikleri konularında çalışan kişilerin durumu ve korunma ihtiyaçları da dahil olmak üzere, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin konuları içerir.

MADDE 8- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.